

безпеці споживачів у Великобританії і що є, на його думку, не справедливим стосовно останнього. Він вправі вимагати від порушників зобов'язань про заходи для безпеки торгівлі, і якщо такого зобов'язання не було одержано або воно не дотримувється, Генеральний директор вправі пред'явити до таких осіб позов у спеціальному суді по обмежувальній практиці. У випадку задоволення позову і невиконання наказу суду відповідачем, останній може бути притягнутий до відповідальності за неповагу до суду [9, с.130].

Усе вищевикладене дозволяє стверджувати, що питання захисту прав споживачів, розвитку конкуренції й обмеження монополізму на ринку товарів і послуг повинні розглядатися законодавцем як взаємозалежний і взаємозалежний процес, тому що в вони мають загальну мету – насичення ринку високоякісними товарами.

Практика й аналіз діючого законодавства нашої країни, прийняття України в Раду Європи, а також прагнення стати членом Всесвітньої Торгової організації, вимагають подальшого удосконалення правової бази господарювання, її реформування відповідно до законодавства світових об'єднань (ГААТа, Ради Європи й інших).

Аналіз зарубіжної практики і тенденції розвитку українського законодавства й української правової науки, дозволяють зробити висновок про те, що захист прав споживачів є проблемою багато аспектною, тому її варто розглядати як окремо узятий правовий інститут. При цьому, зазначена багатоаспектність вимагає узгодження нормативного змісту законодавства про захист прав споживачів (зокрема правового регулювання прав споживачів на безпеку і якість товарів, робіт, послуг) у комплексі з іншими публічно-правовими інститутами, зокрема з антимонопольним і конкурентним законодавством.

Список літератури: 1. Еременко В.И. Угорське законодавство про заборону несумлінної комерційної практики// Законодавство й економіка. 1996. № 9–10. 2. Гражданское, торговое и семейное право капиталистических стран: Сб. нормативных актов / За ред. В.К.Пучинского, М.И.Кулагина. М., 1989. 3. Про якість і безпеку харчової продукції і продовольчої сировини: Закон України. ВВСУ, 1998. № 19. Ст. 98. 4. Про захист від несумлінної конкуренції: Закон України від 07.08.96 р. ВВРУ, 1996. № 36. Ст. 164 // Голос України від 17.12.97р. 5. Про рекламу: Закон України. ВВРУ, 1996. № 39.Ст. 181. 6. Єрмаков В. З правовим нігілізмом настав час кінчати // Ділові новини. 1996, № 11. 7. Комах Е. Регламентация товаров з метою захисту прав споживачів // Підприємництво, господарство і право. 1997. № 7. 8. Мамутов В.К., Чувпило О.О. Господарче право зарубіжних країн: Підручник. К., 1996. 9. Комах Е. Регулювання діяльності торгових підприємств (питання захисту прав споживачів) // Бізнес інформ. 1999. № 9-10.

Надійшла до редколегії 21.06.04

О.М. Мельник

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ПРОЯВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

У своєму розвитку людство все більше використовує можливості фантазії й інтелекту. Воно усвідомило, що результати інтелектуальної, творчої

діяльності є найвищою, найціннішою формою прояву інтелекту людини. Творча діяльність має значний вплив на культуру, науково-технічний рівень виробництва, соціально-економічний добробут народу. Не буде перебільшенням стверджувати, що саме інтелектуальна, творча діяльність – рушійна сила розвитку будь-якого суспільства.

Наведена теза ні у кого не викликає сумніву, вона не може бути спростована. Якщо виходити з такого наукового припущення, то його наслідком має бути гостра необхідність суспільства створювати найсприятливіші передумови для всебічної активізації інтелектуальної, творчої діяльності та створення надійної і ефективної охорони її результатів – інтелектуальної власності.

Одним з найбільш вірогідних шляхів чи способів розвитку інтелектуальної, творчої діяльності є створення впевненості у творця об'єктів інтелектуальної власності у тому, що суспільство його творчі зусилля оцінить належним чином. А висока оцінка творчого результату, внесок у скарбницю інтелектуального капіталу зумовлять відповідну винагороду творця. Одним словом, суспільство повинно всіляко стимулювати творчість, закликаючи до цього виду суспільно-корисної діяльності якомога більше своїх членів. Чим більше людей братиме участь у творчому процесі, тим більше буде його результатів. А кількість, як відомо, завжди переростає у якість. Якісні результати інтелектуальної, творчої діяльності і є тим самим найціннішим інтелектуальним капіталом.

Президент України у Посланні до Верховної Ради зазначав, що інтелектуальний потенціал, наука, високі технології справляють визначальний вплив на розвиток сучасної постіндустріальної цивілізації. Вони виводять на вершину економічного розвитку не тільки окремі галузі, а й цілі країни, створюють умови для формування у людей високих суспільних цінностей. Україна має адекватно реагувати на ці процеси, ефективніше використовуючи свій значний науково-технічний потенціал та його конкурентні переваги.

Для успішного розвитку творчої діяльності і нарощування інтелектуального потенціалу необхідно розробити і втілити у життя комплекс правових заходів (і не тільки).

Стратегічно найважливішим таким правовим заходом є проголошення у законодавстві України про інтелектуальну власність права власності на досягнутий інтелектуальний результат в усіх випадках його створення, з усіма наслідками, що з цього випливають.

Чинне законодавство України про інтелектуальну власність проголошує право власності на результат творчої діяльності. Проте слід підкреслити, що Закон України «Про авторське право і суміжні права» це зробив дуже обережно. Тільки шляхом порівняння окремих статей даного Закону можна дійти висновку, що він таки визнає право власності на твори науки, літератури й мистецтва.

Патентні закони України чітко й однозначно проголошують право власності на результати науково-технічної творчості. Проте проблема полягає у тому: хто визнається суб'єктом права власності на творчий результат. Як

уже підкреслювалося, в Україні понад 80–90 відсотків власниками об'єктів інтелектуальної власності стають роботодавці.

Якщо подивитись з іншого боку, то від 80 до 90 відсотків і, навіть, більше творців права власності на створені ними науково-технічні досягнення позбавляються (на твори науки, літератури і мистецтва наведений відсоток трохи більший на користь авторів). Отже, власниками об'єктів промислової власності за чинним законодавством України про промислову власність є лише від 10 до 20 відсотків творців. 80–90 відсотків (інколи, навіть, більше) патентовласниками є роботодавці.

Творці – люди, які своїм інтелектом, працею, енергією, творчим нахненням створюють об'єкти інтелектуальної власності, накопичують інтелектуальний капітал, у переважній більшості майнових прав на створені ними інтелектуальні досягнення, які часто є гордістю нації, не мають. Вони у них відібрані відповідно до закону. Простіше кажучи, творці серед білого дня пограбовані. Навряд чи таке ставлення держави в уособленні Закону належним чином стимулюватиме творчість.

Адже не можна вважати відповідною чи належною винагороду, яку творець має одержати від роботодавця згідно з укладеним між останнім і творцем договором. Стороною, яка диктує умови зазначеного договору, завжди буде роботодавець і своєю перевагою він завжди скористається. Адже Україна в період переходу до ринкової економіки знаходиться у стадії «дикого капіталізму». Позбавлення майнових прав творців є відвертою несправедливістю. Він позбавляється саме тих (майнових) прав, заради яких переважно створює об'єкти інтелектуальної власності, зокрема з метою поліпшення власного та своїх близьких добробуту.

Зазначена несправедливість повинна бути вирішена принципово. Творець має бути проголошений власником всього того, що створив своєю інтелектуальною працею. Він має бути визнаний власником своїх творінь в усіх випадках, без будь-яких винятків.

На користь цього висновку можна навести такі аргументи.

Держава від проголошення усіх творців власниками їх витворів нічого не втрачає, не зазнає жодних фінансових чи будь-яких інших втрат. Певною мірою останні понесуть роботодавці, у тому числі і державні. Ці втрати можуть бути відшкодовані наданням роботодавцям права на використання створених їх працівниками об'єктів інтелектуальної власності протягом встановленого законом строку на умовах невиключної ліцензії.

Творці – працівники роботодавця можуть укласти з ним договір, у якому передбачити права й обов'язки сторін стосовно об'єкта інтелектуальної власності, створеного у порядку виконання службового обов'язку. В такому договорі, зокрема, сторони могли б передбачити умову, за якою усі вигоди і витрати діляться між сторонами порівно. Щось подібне пропонує Цивільний кодекс України. За таких умов у творця службового об'єкта інтелектуальної власності була б певна заінтересованість активізації своєї творчості.

Світовий досвід показує, що визнання за творцем права власності на створені ним об'єкти інтелектуальної власності істотно піднімає рівень

творчої активності як у кількісному значенні, так і якісному. Яскравим прикладом можуть бути США, за законодавством яких право власності визнається тільки за творцями. Інтелектуальна, творча діяльність США за своїми кількісними і якісними показниками може бути взірцем.

Єдиним винятком із загального правила про визнання власником тільки творця може бути лише визнання власником (за певних умов) об'єктів інтелектуальної власності держави. За чинним законодавством України про інтелектуальну власність держава Україна взагалі суб'єктом права інтелектуальної власності не визнається. Але ж така ситуація не відповідає ні загальним цивільно-правовим приписам, ні практиці. Адже держава може стати правонаступником власника будь-якого майна, у тому числі й інтелектуальної власності. Законодавство України про інтелектуальну власність допускає її спадкування, але держава як спадкоємиця не згадується. Але ж ніхто не позбавлений права заповісти свою інтелектуальну власність державі. Проте це не єдиний випадок, коли держава стає суб'єктом права інтелектуальної власності.

Держава може стати власником інтелектуальної власності й у інших випадках, при чому у деяких з них вона зобов'язана стати власником об'єктів інтелектуальної власності. Наприклад, патентовласник з тих чи інших причин відмовляється від патенту на об'єкт промислової власності. За чинним законодавством України про інтелектуальну власність в такому разі зазначений об'єкт стає нічим, у нього немає власника. Його може використовувати будь-хто і без виплати будь-якої винагороди, не зважаючи на цінність науково-технічного досягнення. Але ж це абсурд. На нашу думку, в такому разі суб'єктом права на об'єкт промислової власності повинна стати держава.

Патент може бути визнано недійсним через формальні порушення правил оформлення заявки, але науково-технічний рівень заявленої пропозиції від цього не змінюється. Вона за своїми ознаками залишається патентоздатною, але без патентної охорони. Її також може використати будь-хто і без виплати винагороди. І у цьому випадку суб'єктом права на зазначений об'єкт повинна стати держава. Адже в наведених прикладах мова йде про розбазарювання інтелектуального капіталу, яке треба припинити.

Видається доцільним у законодавстві України про інтелектуальну власність більш чітко встановити: об'єкти інтелектуальної власності, строк правової охорони яких сплив, стають власністю держави, а не надбанням суспільства. Вище уже зазначалося, що суспільство взагалі не може бути суб'єктом права, держава може бути.

Який орган центрального управління має стати суб'єктом державної власності на творчі результати – справа держави. Ним міг би стати Фонд інтелектуальної власності або Державний департамент інтелектуальної власності. Але це питання правової техніки. Головне полягає у тому, що безсуб'єктних об'єктів інтелектуальної власності не повинно бути. Ще раз наголошуємо, інтелектуальна власність – найцінніший капітал, який потребує надійної правової охорони. При цьому даний капітал може служити державі, навіть після спливу строків його формальної охорони.

Визнання права власності на об'єкти інтелектуальної, творчої діяльності за їх творцями в усіх випадках без винятку (крім права власності держави) зумовлює необхідність відмови від поділу зазначених об'єктів на службові і не службові. Автор роботи усвідомлює, що дана пропозиція буде сприйнята неоднозначно і важко. Адже у поділі об'єктів творчості на службові і не службові заінтересовані, передусім, роботодавці, серед яких будуть і державні.

Але при розв'язанні цієї проблеми слід виходити, насамперед, з інтересів держави і суспільства. Державних підприємств та організацій, які можуть бути роботодавцями, стає все менше. Отже, втрати від цього понесуть роботодавці – приватні підприємці. Але у цілому виграє суспільство. Відсутність поділу творчих результатів на службові і не службові та визнання права інтелектуальної власності на них за творцями викличе у них впевненість у своєму праві на вказані результати і зумовить піднесення творчої активності.

Адже слід відверто визнати, що при нинішній ситуації, коли творець, який працює за наймом, знає: все, що він створить, належатиме на праві власності роботодавцю, а не йому. За це творець одержить винагороду (якщо одержить), далеку від справжньої вартості створеного об'єкта. Навряд чи така ситуація сприятиме і надихатиме творця на нові звернення.

Ще одним кроком до розгортання інтелектуальної, творчої активності може стати і з часом стане широка система стимулювань і заохочень творчості. Це має бути широка система державних і громадських заходів матеріального і морального характеру, спрямованих на розквіт творчої активності та раціональне використання здобутків інтелектуальної діяльності.

В Україні розроблена система заохочень і стимулювань. Не можна стверджувати, що держава не проявляє відповідного стимулювання творчої діяльності. Але заходи, передбачені чинним законодавством, носять безсистемний характер, розкидані у численних законодавчих та інших нормативних актах різнобічного спрямування. В цілому система стимулювання та заохочення творчої діяльності в Україні не досягає мети. Вона має бути кардинально переглянута у сторону піднесення її ефективності.

У даному разі мова піде лише про один з заходів, який, на нашу думку, здатний істотно активізувати творчу діяльність в Україні і якого чинне законодавство не передбачає. Йдеться про заохочення будь-якої творчої ініціативи і, насамперед, науково-технічної діяльності.

В країнах з розвинутою ринковою економікою заохоченню підлягає будь-яка творча ініціатива, виявлена працівником. Заохочення, як правило, виражається у невеликій грошовій сумі, яка виплачується працівникові під час внесення пропозиції незалежно від її дійсної вартості і незалежно від її використання. В умовах України, очевидно, такого заохочення в широкому масштабі створити найближчим часом не вдасться. Але, вважаємо, що при видачі патенту на той чи інший об'єкт промислової власності повинна вручатися заохочувальна премія (наприклад, в розмірі 100 грн.). Державний департамент інтелектуальної власності, на наш погляд, зміг би знайти відповідні кошти для такої форми заохочення. Можливо, спочатку слід

заохочувати лише видатних винахідників, поступово розширюючи коло творців. Таке заохочення повинно мати місце тільки при видачі охоронного документа, тобто, тоді, коли пропозиція визнана об'єктом промислової власності.

Вважаємо, запропонована форма заохочення істотно сприяла б розвитку творчої діяльності.

Розвиток творчої діяльності, особливо у сфері науково-технічної творчості, певною мірою стримує встановлений обов'язок патентовласників сплачувати збори і мито. За підтримання чинності патенту необхідно сплачувати встановлений збір за кожний рік, незалежно від того: використовувється об'єкт промислової власності чи ні.

Складається парадоксальна ситуація. Патентовласник має десяток (може й більше, буває й до сорока) патентів. За підтримання його чинності стягується невеликий збір. Але якщо патентів десять й понад, то утворюється серйозна сума, яку не всі патентовласники можуть сплатити. Мова йде, передусім, про патентовласників неслужбових об'єктів промислової власності. Коли патентів накопичується понад десять, то, зрозуміло, йдеться про літню людину, часто вже пенсіонера. Безперечно, сплачувати, навіть, не досить значні суми збору невеликої пенсії важко. Таких патентовласників мало. Держава не багато втратила б, якби їх взагалі звільнила від сплати збору за підтримання чинності патентів.

Дана ситуація ще більше загострюється за умови, коли об'єкт промислової власності не використовується. Патентовласник не одержує ніякого доходу від такого патенту, але закон зобов'язує його сплачувати збір за підтримання чинності останнього. Постає резонне запитання: за що стягує збір у такому випадку Установа. Таку сплату збору можна також вважати одержанням доходу без достатніх правових підстав. Було б справедливіше патентовласників неслужбових об'єктів промислової власності також звільняти від сплати збору за підтримання чинності патенту (іншого охоронного документа).

Зазначена пільга певною мірою сприяла б активізації творчої діяльності. Інколи буває важлива не пільга як така, а увага, що у її формі виявляється до людини-творця.

Як відомо, з тієї не так вже й великої кількості патентів, занесених до Державних реєстрів України, використовується незначна кількість і у досить вузьких масштабах. Цьому є багато різних причин. У більшості випадків патенти стосуються вузького профілю виробничої діяльності. Їх впровадження у виробництво потребує солідних інвестицій. У більшості випадків використання об'єктів промислової власності можливе тільки через створення нової техніки, що також потребує значних коштів і часу. Є й інші причини.

Проте однією із зазначених причин є та, усунення якої не потребує великих грошей і може бути легко ліквідована. Мова йде про належну організацію реклами, використання, впровадження здобутків інтелектуальної, творчої діяльності. Нині в Україні немає такого державного чи комерційного центру, який би займався питаннями ефективного використання

об'єктів інтелектуальної власності. Державний департамент інтелектуальної власності організацію використання цих об'єктів на себе не взяв. Тому однією з причин того, що досить цінні результати творчої діяльності використовуються у вузьких масштабах, є відсутність інформації про їх наявність.

Засоби масової інформації не рекламують здобутків науки, техніки, культури. Часто можна побачити по телебаченню, які талановиті наші діти до танцю, співу тощо. Але щось не видно, щоб показали серйозні дитячі досягнення у науково-технічній сфері. Більше того, відома програма «Людина року», яка так оскардилася саме через незнання основ правової охорони інтелектуальної власності, запрошує до участі в конкурсі багатьох видатних діячів у будь-якій сфері суспільно-корисної діяльності. Але у переліку номінацій, за якими проводиться конкурс, не значаться винахідники, селекціонери та інші творці інтелектуальної власності.

Серйозна реклама найкращих досягнень інтелектуальної, творчої діяльності в Україні відсутня. При цьому інформація про ті чи інші інтелектуальні досягнення має поширюватися не тільки на внутрішній ринок, а й на зовнішній. Інформація у формі виставок, ярмарок тощо недостатня. Потрібна добре організована систематична інформація і реклама всіма засобами масової інформації.

Відомо багато прикрх випадків, коли ту чи іншу технологію або інший об'єкт інтелектуальної власності за великі гроші купують за кордоном тоді, коли в Україні є свої такі ж і не гірші досягнення. Зазначені випадки також мають місце тому, що користувачі погано проінформовані про вітчизняні досягнення у цій сфері.

Серйозною перешкодою на шляху того чи іншого інтелектуального результату до користувача (споживача) є бюрократизм, особливо коли для впровадження у виробництво зазначеного об'єкта необхідні певні кошти. Засоби масової інформації наводять багато фактів бюрократичного зволікання з впровадженням нової техніки, виробленої з використанням найновіших досягнень науково-технічної діяльності.

Організація раціонального і ефективного використання найновіших досягнень інтелектуальної діяльності – трудомісткий і складний процес, який потребує, безперечно, відповідних коштів. Він повинен містити рекламу та іншу інформацію про наявні об'єкти інтелектуальної діяльності та їх ефективність. Цей процес має включати також організацію розроблення і впровадження нової техніки на основі використання об'єктів промислової власності та доведення її до виробництва чи іншого споживача. Це може бути організація торгівлі ліцензіями як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках та багато інших заходів з ефективного використання наявного інтелектуального потенціалу. Всю організацію заходів з використання здобутків інтелектуальної діяльності повинен взяти на себе спеціально створений державний орган управління. Таким органом мав бути Фонд винаходів України, створення якого передбачалося Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (у редакції 1993 р.). Його не було створено. Проте практика засвідчує необхідність створення такого чи подібного центрального органу державного управління, основним завдан-

ням якого повинна бути інформація, реклама наявних здобутків інтелектуальної діяльності і, саме головне, організація ефективного і швидкого їх використання. Мова йде не про те, щоб даний центральний орган організував би використання об'єктів інтелектуальної власності, у нього для цього не буде можливостей. Він повинен вишукувати потенціальних користувачів об'єктів інтелектуальної власності і налагоджувати контакти між патентовласниками і користувачами.

Зазначений орган центрального управління може бути менеджером стосовно об'єктів інтелектуальної власності, що належать державі. Одним словом, коло функцій такого органу може бути досить широким. Воно може бути визначено під час його створення. Рекламувати варто не тільки об'єкти інтелектуальної власності та ефективність їх використання. Рекламуванню підлягає також інтелектуальна, творча діяльність та її корисність для суспільства. Цей вид творчості слід широко пропагувати і рекламувати, особливо, серед молоді, якій притаманний невичерпний потенціал творчості.

Слід істотно посилити як державне, так і громадське матеріальне та моральне стимулювання творчої діяльності у вигляді надбавок до пенсії, зменшення розмірів оплати комунальних послуг, нагородження різними державними і громадськими нагородами, широко застосовувати різні форми заохочень. Стимулюванню і заохоченню повинні підлягати також користувачі об'єктів інтелектуальної власності. Адже використання названих об'єктів також потребує вкладення солідних коштів. Зазначені витрати користувачів об'єктів інтелектуальної власності мають бути певним чином компенсовані.

Для стимулювання і заохочення творців та користувачів інтелектуальної власності можуть бути використані й інші форми.

Запровадження запропонованих правових заходів, безперечно, потребує певного фінансування. Але інтелектуальна діяльність та її результат – інтелектуальна власність мають таке велике значення для соціально-економічного розвитку країни, що грошей на це шкодувати не треба. Тим більше, що уже давно доведено: найвигідніші інвестиції – це інвестиції в інтелектуальну творчість. Усі витрати, понесені державою на розвиток інтелектуальної власності, дуже швидко окупляться. Досить навести лише один приклад. Доходи, отримані від продажу ліцензій на запатентовані об'єкти в 2000 р., становили понад 100 млрд. дол., перевищивши цей показник у десять разів порівняно з 1990 р.

Потребує кардинального перегляду чинне законодавство України про інтелектуальну власність, особливо щодо промислової власності. Передусім, потребують істотного скорочення строки розгляду заявок на об'єкти промислової власності. Існуючі строки 4–5 років на розгляд заявки на винаходи, – навіть, не минуле століття, це вже позаминуле. При сучасному технічному оснащенні технологія розгляду заявок на винаходи складає 4–5 років. Це вже не безвідповідальність, а халатність, яка має тягти кримінальну відповідальність осіб, що відповідають за дану справу.

У законодавстві України про промислову власність мають бути чітко визначені строки проходження заявки в установі. Їх недотримання повинно тягти сувору відповідальність працівників установи, що допустили зволікання.

Зростання ролі і значення інтелектуальної власності зумовлює необхідність кардинального посилення захисту права на її об'єкти. Є надія, що держава, врешті-решт, наведе порядок і надасть надійний і ефективний захист праву інтелектуальної власності. Це також буде одним з ефективних способів стимуляції розквіту творчої діяльності.

Науково-теоретичний аналіз законодавства про інтелектуальну власність, історії його становлення і розвитку, спеціальної літератури, міжнародних угод та практики співробітництва та інших джерел свідчить про тенденцію вичерпання потенційних можливостей патентною системою охорони права промислової власності.

Слабкість патентної системи правової охорони промислової власності відома всім фахівцям. Але постає резонне запитання: чим замінити патент? Як охороняти промислову власність чи взагалі відмовитися від будь-якої правової охорони. Замінити поки що немає чим, відмовлятися від правової охорони промислової власності в сучасних умовах теж передчасно. Проте висловити свої міркування з цього приводу можна, хоча автор усвідомлює їх досить спірний характер.

Сполучені Штати Америки проголосили власністю народу всі винаходи, створені за рахунок державних коштів. Оскільки зазначені винаходи створені за рахунок платників податків, то й право на їх використання має належати будь-кому з них. Але це лише перший крок у напрямі заміни патентів.

Наступним кроком, на нашу думку, повинно бути проголошення будь-якого об'єкта промислової власності державною власністю. Це надає право використовувати зазначений об'єкт кожному, хто цього захоче. Безперечно, використання об'єктів промислової власності, які належать державі, має бути під серйозним і суворим контролем держави. Повинен вестися суворий облік використання і користувачів. Зазначене користування має бути на платній основі без будь-яких пільг і винятків окремим користувачам. Певні винятки і пільги з цього загального правила можуть бути встановлені лише законом.

Плата за користування об'єктом промислової власності, який належить державі, має визначатися з урахуванням масштабів використання, одержаного ефекту, цінності об'єкта використання та інших параметрів. Зазначена плата повинна вноситися на окремий рахунок певного державного органу управління, який буде управляти державною інтелектуальною власністю.

З цього фонду має виплачуватися винагорода за використання об'єкта промислової власності її суб'єкту з урахуванням тих же параметрів – масштабів використання, корисної ефективності, інших позитивних ефектів, соціальної та будь-якої іншої цінності.

Реєстраційна система об'єктів промислової власності та їх суворий облік повинні зберегтися. Замість патенту має видаватися інший правоохоронний документ чи патент, але з іншою додатковою назвою.

Автор усвідомлює спірність висловлених міркувань, але безперечним є те, що правова охорона промислової й інтелектуальної власності в цілому має постійно удосконалюватися. Пошуки нових способів і засобів удосконалення повинні тривати, але не шляхом «латання» прогалин у чинному законодавстві.

Список літератури: 1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 142. 2. Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2002 році». К., 2003. 3. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст.356. 4. Про авторське право і суміжні права. Закон України // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 43. Ст. 214. 5. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі. Закон України // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. Ст. 32.

Надійшла до редколегії 14.06.04

М.П. Апанасюк

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ПРАВА НА РЕНТУ

Серед актуальних проблем, навколо яких у теорії цивільного права колись не вшухали суперечки, можна виділити чимало таких, які ще й досі залишаються невирішеними [Див. напр.: 1, 2]. Однією з них є проблема юридичної природи права на ренту, що на сьогодні набула актуальності в зв'язку із введенням у дію нового Цивільного кодексу України 2004 р., яким уперше було запроваджено регулювання договірних рентних правовідносин (глава 56 Рента).

Відомо, що в теорії цивільного права згадану проблему було глибоко розглянуто ще на початку ХХ ст. відомим російським цивілістом І.А. Покровським. Він одним із перших зауважував, що право на ренту не зовсім вкладається в конструкцію речового права, оскільки до його змісту входить «некоторое положительное действие собственника, некоторое факте» [1, с.211]. Після І.А. Покровського цивілісти не приділяли уваги даній проблемі, оскільки вона через деякий час після своєї постановки швидко втратила свою актуальність¹.

Приводом до розгляду питання юридичної природи права на ренту виявилось передбачене ч. 2 п. 2 ст. 735 нового ЦК України правило, за яким устанавлюється, що в разі відчуження нерухомого майна іншій особі до неї переходять обов'язки платника ренти. Воно, власне, і є предметом даної дискусії, метою якої є з'ясування, речовим чи зобов'язальним є право на ренту, що встановлюється в результаті відчуження нерухомого майна під виплату ренти. Правильне вирішення означеної проблеми дозволить як на практичному, так і на теоретичному рівні визначитись з належними підходами правового регулювання договірних рентних правовідносин і, разом із

¹ Через революційні події 1917 р. нове Цивільне уложення царської Росії, в якому була глава ХХІ (Довічний прибуток. Рента) так і не було прийняте. У ЦК України 1923 р. регулювання рентних відносин взагалі не передбачалося. У ЦК України 1964 р. рентні відносини були представлені лише договором довічного утримання.